

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 88. ANUL XI.

Sabiiu, Sambata 21 Septem. 1863

Telegrafulu  ese de doua ori pe septemana: joia si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiiu la espeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani ga'a, prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an 8 fl.  era pe o jumetate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si tieri-straine pe anu 12 fl. pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia  ora cu 7. cr. sirulu cu litera mici, pentru a doua  ora cu 5 1/2 cr. pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Dieta transilvana.

Siedinti'a XXXVI,

tinuta Luni in 16/28 Septembrie 1863.

(Continuare si capetu.)

Br. de Siagun'a cere cuventu si incepe a combate asertulu lui Fabini in privinti'a bisericeii din Russi'a; dar fiindu intreruptu de Presiedintele, ca numai o observare personala mai p ote ave locu, dice, ca densulu deaca aru fi subtu unu guvern u absolutisticu, aru tac e si aru trebui sa taca, căci ac est'a  e sórtea unui astfeliu de suditu; (Bravo!) ear deca aru fi in statu constitutionalu, atunci aru vorbi francu si aru descoperi convictiunea sea. (Bravo!)

Rannicher apera  -ulu c a forte liberalu si aduce aminte, ca bisericeasa nu faca pre statulu a se amesteca si 'nlucruri mai profunde ale eii, precumu: recunoscerea casatoriei civile (murmuru; voci: Zur Tagesordnung! la ordinea dillei!)

Schuler-Libloy nu din punctu de vedere alu statului, nici alu bisericeii, ci numai alu practicitatii cere pastrarea  -ului.

Presiedintele aduce la votare 1) amendementulu lui Budacker, care cade; 2) alu lui Sipotariu, care inca cade, si asi'a 3) dupa desbatere de 2 1/2 óre se priimesce  -ulu 19 in forma sea primitiva.

Se citesee  -ulu 20 in tóte trele limbile tieriei.

Budacker in cuventu lungu si bine motivatu arata, ca aici nu e vorb'a de mai pulinu, decatu de autonomi'a si neautonomi'a bisericeilor, carea pana acum n'a fostu atacata nici candu de principii pamenteni. Nu trebuie concesu nici decatu, dice elu, c a stapanirea din afara sa decida pana inca si limb'a in carea sa vorbesca preotii cu credinciosii lor; căci atunci cine sta bunu, ca puterea legislatoria nu va decide si limb'a, de carea sa ne folosimu la servitiulu domnediescu? — Nu se p ote dice, ca legislatiunea are dreptu de a decide si limb'a organeloru bisericesci, precum o decide a celoru lumesci; pentruca de cele lumesci e constrinsu ori si care cetatianu a asculta neconditionatu, pe candu ascultarea de organele bisericesci e de buna voia, si deca cine-va nu li se mai p ote supune, nu p ote fi retinutu in sinulu cutareii bisericeii, ci are voia de a trece numai decatu la al'a. De aceea sa priveghieze membrii dietei, c a sa nu fia ntempinati la re'ntorcerea loru acasa că unii, ce au sacratu unulu din cele mai scumpe drepturi, adeca dreptulu autonomiei organeloru bisericesci. (Bravo!) Si asi'a recomanda de nou stergerea  -ului. (Bravo!) Propunerea e sprijinita. — Toti vorbitorii insinuati: Schuller, Fogaras, Schnell si Zimmermann voru sa vorbesca in contr'a  -ului.

Rannicher dechiara, ca regimulu nu pune pretiu atatu de mare pe acestu  -, incatu sa nu póta concede stergerea lui. (Bravo!)

Schuller dupa ce n'a vediatu nici o opozitiune, va sa vorbesca scurtu si sa pretinda numai de nou, că oficiulu preoiescu, care adeseori e un'a cu oficiulu spiritualu (duhovnicescu), sa nu se faca nici o sila.

Fogaras y inca e pentru stergerea  -ului; Schnell va sa vorbesca forte scurtu: dar fiindu intreruptu parte de: Bravo! parte de: Schluss!, siede josu. (ilaritate).

Zimmermann combate mai antaiu pre aci'a, cari au datin'a de a cere incheierea desbaterei si n'au atata patientia de a asculta pre toti cei insinuati la cuventu. densulu, dice, nu cere nici odata incheierea desbaterei, pentru-ca respecteza libertatea de a vorbi a fiacaru membru dietei; apoi trecendu la obiectu se alatura langa Fo-

garasy si Budacker si sustine, ca paladiulu credintei trebuie pastratu mai pre susu de tóte.

Schuler-Libloy c a referinte dice, ca majoritatea in comitetu, carea au staruitu pentru pastrarea  -ului, a fostu mica; de aceea densulu inca afla multiamirea sea in stergerea  -ului, carea o-a pretinsu si in comitetu.

Presiedintele aduce la votare propunerea lui Budacker, carea se priimesce mai cu unanimitate.

Se citesee   21 din proiectulu regimului in tóte trele limbile, si se priimesce fara desbatere. — Apoi se citesee in asemenea modu   22.

Schnell, c a sa fia scurtu, renuncia la cuventu. (Ilaritate)

Filtsch aduse unu amendementu, in urm'a carui puterea obligatorie a acestei legi sa intre in vigore, dupa ce se va regula definitivu pe cale constitutionalu administratiunea si justiti'a in Tranni'a. — E sprijinit.

Birthler declara, ca avuse de cugetu a aduce unu amendementu totu in sensulu acest'a; de aceea renuncia la cuventu si adopteza propunerea lui Filtsch.

Puscariu. Regimulu ni-a datu unu proiectu de lege forte liberalu, forte dreptu, si cas'a l'a priimitu. Celelalte populatiuni foste si pana acum indreptatite si acum de nou restituite in drepturile lor pota accepta pana la organizarea definitiva a tieriei; Romaniu insa accepta cu greu realizarea acestei legi. Organizarea tieriei inca nu e efectuata deplinu; cu tóte acestea legea de fatia se p ote aplica indata dupa sanctiunarea sea. (Bravo!)

Eitel purcediendu dela principiulu, ca „ad impossibilia nemo obligatur“ sprijinesce pre Filtsch.

Br. de Siagun'a. Din partea vorbitorilor din centru prea adeseori au auditu cuventulu liberalitate, pe candu densulu adeseori au fostu oponentu. Aici insa trebuie sa voteze pentru proiectulu regimului; căci in acestu   vede liberalitate adeverata, precum si unu mediu de impaciuire si infratre intre toti fiii patriei. — La   9. si 10. nu s'au opusu vorbitorii din centru; pentru-ce dar la ac est'a? „Hermannst adter Ztg“ etc decate ori se plange, ca la Consistoriulu supremu luteranu si la Universitatea saseasca vinu hartii guberniale scrise ungurese! Va sa fia si mai departe asi'a? si pana candu? dor' usque ad gracas calendas? Voru dora ca nici   15 sa nu intre in activitate? De aceea sa nu stricamu la sfersitu, ceea ce amu facutu bine pana acum! Se declara pentru proiectulu regimului. (Bravo!)

Negruti u. Cu catu a fostu mai mare dorinti'a Romaniloru, de a-si vede si ei odata limb'a indreptatita egalmente: cu atat'a i-a fostu mai mare si mai dorerosa surprinderea prin cele audite din centru. In comitate si pana acum s'a facutu dreptate mai buna limbei romane, si fratii magiari, de aru fi aici, si acum de siguru aru sprijini propozitiunea ac est'a liberala a regimului. Binevoiesca dd. din centru a-si aduce aminte de proverbiulu: Bis dat qui cito dat! si a priimi neschimbatu proieptulu regimului.

Schnell: Sa nu se faca o lege, carea nu se p ote tiene! Aduce unu amendementu, că puterea obligatorie a acestei legi dela   2-8 sa intre in activitate fara amanare, ear in celelalte parti dupa 5. ani. — Nu e sprijinitu.

L aszlofy propune a se dice, ca legea ac est'a se intre in activitate dupa publicarea ei pe cale constitutionalu. Nu se sprijinesce.

G. Manu in cuventu mai lungu si nu de totu scutitu de afectu combate pre Filtsch si se dechiara pentru propozitiunea regimului.

Popea. Inalta dieta! Am auditu afirmandu-se aici

cu ce-va mai nainte din partea unui deputat (Puscariu), cumca proiectul acestuia de lege este un proiectu foarte dreptu, foarte liberalu. Si eu tinu, Dloru! ca este foarte dreptu si liberalu proiectulu de lege, dar insa sa me iertati, Dloru! căci ca unu deputatu ce sum, ca unu reprezentante alu unui poporu de 30,000 suflete din tier'a acest'a, trebuie sa me descoperu francu si liberu, cumca recunosc si eu proiectulu acest'a de dreptu si liberalu, dar numai in principiu, nici decum insa in deducerile lui, in aplicarea lui. Dreptu si liberalu este elu in principiu, adica in egal'a indreptatire a celor trei limbi ale tieriei, pe carea o porta in frunte, si principiu acest'a eu lu deduc ca unu eflussu naturalu din proiectulu d'antăiu de lege, care deja s'au asternutu Maiestății Sele spre sanctionare. Voiu sa dăcu, din acelu proiectu de lege, carele contine in sine inarticularea natiunei române. Ce eră mai firescu, Dloru! decâtu ca principiu acest'a liberalu alu regimului sa remăna liberalu si dreptu in toate consecutiile sele, va sa dica, in toti §§-ii urmatori. Acest'a insa dupa parerea mea nici decum nu se afla in cei mai multi §§-i, cari deja se finira, si cari suntu plini de multe inconsecuintie.

Intre altele 'mi t'au voia a atinge numai unii §§-i din proiectulu de lege, si anume § 10; ce consecuintia este aci cu principiu regimului despre egal'a indreptatire? Ori nu este aci esilata limb'a romăna din oficiu in comune? Mai incolo, ce consecuintia pôte sa fia între § 11 cu principiu celu liberalu alu regimului?— Dupa parerea mea nu este nici o consecuintia; ca in reprezentanti'a comunale si municipale, astfelu dupa cumu le vedemu astadi in vietia, natiunea romăna, Domniloru, se vede lipsita de intrebuintiarea limbei sele; si daca se priimiă propunerea D-lui Obert, ca §. 12. sa se stearga, urmă prea firesce, ca esilarea limbei romăne din oficiile comunale si municipale sa se sigileze, sa se perpetueze. Acest'a inconsecuintia o au si §§. 16 si 17. (Pres. lu face atentu, ca s'au abatutu de-la ordine).

Sumu la rendu, D-le presiedinte! Eu le premisei a-cestea, ca sa viu la scopu. Si §. 17. dăcu ca sta in inconsecuintia cu principiu din frunte, căci prin acestu §., ca sa tacu de altele, eu sumu convinsu, ca limb'a romăna este esilata in oficiu din tota tieria, si asiă remănu numai pe lănga §§-i acest'a ca sa aratu, cumca ei in adeveru se afla in inconsecuintia cea mai mare cu principiu celu liberalu din fruntea proiectului de lege. —

Tote acestea, Dloru! nu le aducu inainte pentru aceea, căci dorescu a amănă efeptuirea acestui proiectu de lege, dupa cum a dăsu unu deputatu „ad calendas graecas“.

De si eu aflu in aplicarea lui in multi §-i inconsecuintia, totusi me alaturu lănga §-ulu cestiuat alu regimului (Bravo!) si 'lu spriginescu din temeiurile, care s'au adusu inainte de alti deputati. Pentruca, Domniloru! de si eu, ba toti reprezentantii romăni, cu omica exceptiune, amu fostu in opositiune cu §§-ii acestia numiti; totusi eu dăcu, „ca e reu cu reu, dar e mai reu fără reu“.

Vlăss'a se alatura la parerea Eppului Br. de Siagun'a. Suntu 172 de ani, dice elu, de cându regimulu cërca a face dreptate unui poporu apesatu; incercările acestea insa prin impregiurările temporiloru au remăsu fără succesu, au suferitu naufragiu. Noi acumu ne aflămu pe cale legala de a spelă nedreptatea temporiloru trecute, — ba amu si facutu pasi insemnati in privinti'a acest'a chiaru prin radicare la conclusu a decisiuniloru cuprinse in acestu proiectu de lege; acumu dar, dupace am recunoscutu unu principiu, si am desbatutu din punctu in punctu specialisările, ce se potu deduce din elu, a nu priimi §-ulu acel'a, care e sa realizeze si sa aduca in vietia decisiunile acestea, marturisesce, ca nu e altu cevă, decâtu a fi linsu la o tinta desierta, a fi gonitu o chimera. Greutatea, ce o voru intempina amplotiati prin intrebuintiarea totoru trele limbiloru, parte mare e vin'a loru insisi, căci regimulu de multu staruesce pentru invetiarea limbelor patriei din partea diregatoriloru.

L a d. P o p u până acumu a trebuitu sa fia martoru mutu la desbaterea acestei legi; căci o regusiela 'ndelungata nui-a permis a vorbi.— Pre densulu nu-lu multiamesce nici decâtu amendementulu lui Filtsch, pentru ca e de totu nesiguru, nepunendu unu terminu anumitu: de cându sa aiba valöre legea acest'a; insa noi in Trannia suntemu in restantia atâtu de mare cu lucrurile publice oficiöse, in cătu n'avemu tempu de a aduce legi, care sa intre in vietia Ddieu seie cându. Ori apoi dăca propunerea aceea lasa nedeterminatu tempulu, ar fi trebuitu celu pntănu, ca proiectatorulu sa fia mai adausu unu §., prin care sa fia constrinsu cu conditiune sine qua non pre amplotiati din tieria a sci cele trei limbi (Bravo! in

stăng'a); căci altmintrea esecutarea legi se lasa prada unui venitoriu nesiguru, unui venitoriu, care dupa observarea cea binemerita a unui antevorbitoriu (G. Manu) nu este in mânilor noastre. In fine se crede indatoratu a face aceea, ce presidiulu din nefericire n'a facutu: adeca a chiamă pre deputatulu P o p e 'a la ordinea dilei si a nu-i permite a critisă o lege, la carea si densulu insusi a conclucratu. (Bravo! risipite). Presiedintele rectifică procederea sea; Popea va sa respunda, dar nu i se da cuventu.

B u d a c k e r staruesce cu tota energi'a a nu se creă o lege, carea nu se va poté observă si asiă va vedi imprudinti'a legislatoriloru; apoi aduce unu amendementu midilocitoriu intre amendementulu lui Filtsch si propositiunea regimului, in urm'a cărui amendementu sa se dica, ca legea actuala sa intre in activitate fără amănare, cu esceptiunea §§. 3 si 5, ear acestia dupa 3 ani. (Voci numeröse: Schluss!)

F i l t s c h cere cuventu pentru o observare personala, si respunde Eppului Siagun'a, ca densulu prin propositiunea sea n'a voit u nici decâtu a amănă esecutarea legi usque ad graecas calendas, ca fostu de credinti'a, ca amesuratu propositiunei regesci a VI. si VII. organizarea definitiva a tieriei va urmă cătu mai curendu; nu dupa ani, ci dupa luni.—

Desbaterea e incheiata si vine a se face votarea; Brecht pretinde-credemu ca numai in gluma—a nu se votă, căci nu suntu toti domni de fatia. (Ilaritate multa in tota cas'a) Votarea se face; amendementulu lui Filtsch cade, si §. 22. respective acumu 21, se priimesce si enuncia ca conclusu dietalu. Cu care siedinti'a se incheia la 2^{3/4} oro dupa ameadu.

S i e d i n t i ' a XXXVII.
t i n u t a M e r c u r i i n 1830 S e p t e m b r e 1863.

Dupa cetirea protocolului in limb'a magiara si dupa o observare facuta de Petru Manu (ca propunerea lui Lászfoly din siedinti'a premersa; ca legea sa intre in activitate numai dupa ce se va publică, sa nu se puna la protocolu ca amendementu, ceea ce nu este; căci aceea se 'ntielege de sine) protocolulu e verificatu. Apoi se cetesce titulatur'a si articululu de lege din §. in §. in toate trele limbile a trei'a ora, si asiă dupa indreptările facute pe alocurea se enuncia ca articulu de lege priimitu din partea dietei. Testulu acest'a emendatu in romanesce e celu urmatoriu:

Articulu de lege
privitoriu la intrebuintiarea celorutrei limbi ale tieriei in comunicatiunea publica oficiösa.

§ 1. Cele trei limbi ale tieriei, adica limb'a ungara, germana si romăna suntu egalu indreptatite in comunicatiunea publica oficiösa.

§ 2. Pärtiloru le sta in voia a intrebuintiă in toate esebitele de ori si ce soi, cum si in toate pertractările oficiöse ori si carea din cele trei limbi ale tieriei.

§ 3. Cereri verbale ale pärtiloru, cum si fassiuile a celor'a, mai incolo ale martoriloru si picipatoriloru de lucru, se voru luă la protocolu intr'un'a din cele trei limbi ale tieriei, si anume in aceea, carea o va numi pârtea, martorulu seu pricepatorulu de lucru, care e de ascultatu.

§ 4. La pertractările judecatoresci in si afara de cause controversate, cându participă mai multe pârți, i sta in voia fiacarei pârți a intrebuintiă ori si carea din cele trei limbi ale tieriei.

§ 5. Esibitele pärtiloru ori cererile loru date la protocolu, debue resolyate in aceeași limba, in carea a fostu facuta petitiunea seu cererea luata la protocolu.

§ 6. In casurile acelea, candu participă mai multe pârți, se voru espedi decisiunile judecatoresci, cum si motivele in aceea limba, in carea a fostu compusa petitiunea seu incus'a, respective antăiulu esibitu ori antăia cerere verbală.

Celoralte pârți li se voru espedi la cererea loru si traduceri din decisiune in acea limba, in carea au luat ele parte la pertractare.

§ 7. Pertractarea finala verbală, publicarea si espedirea sentintiei se va face in aceea din cele trei limbi ale tieriei, carea e limb'a materna a acusatului. Totusi are acusatulu voia libera a-si alege pentru acest'a alt'a din cele trei limbi ale tieriei, carea insa elu debue sa o pricepa.

§ 8. Decisiunile oficialor si judecatoriloru mai inalte se voru espedi asemenea in acea limba, in care debue date afara pärtiloru aceste decisiuni dupa dispositiunile §§-loru 5, 6 si 7.

§ 9. Fia-cine p^ote intrebuinta in pertractările publice ori si carea din cele trei limbi ale țierei.

§ 10. In comunele cetatienesci si satesci defige limb'a afacerilor interne in trei comunale reprezentanti'a comunei.

§ 11. In municipiu defige limb'a pentru afacerile municipale reprezentanti'a respectivului municipiu.

§ 12. Determinatiunile §§-loru 10 si 11. voru avea val^ore totdeun'a numai pe câtu va tin^e activitatea reprezentantiei municipale ori comunale. Dupa decursulu acestei activitati se va pot^e face o conchisiune noua in privinta defigerei limbei de afaceri a comunei ori a municipiului.

§ 13. T^ote impartasirile, estradarile, ordinatiunile, mandatele si alte asemenea se voru emite decâtra autoritatile superordinate câtra aceste municipie, comunitati si câtra oficiile si judecatoriile lor, s^eu câtra corporatiunile bisericesci si de altu soi^u in aceea dintro cele trei limbi ale țierei, carea e limb'a oficiosa de afaceri interne in trebile lor municipale si comunale, s^eu in aceea, de carea se folosese corporatiunea s^eu institutul, fia ecclesiasticu ori de altu soi^u.

§ 14. Comunele si municipiele, oficiile si judecatoriile lor, precum si corporatiunile bisericesci ori de altu fel^u si judecatoriile ecclesiastice in comunicatiunea reciproca si cu oficiile lor superio^{re} voru intrebuinta limb'a lor^u propria interna de afaceri.

§ 15. In comunicatiune cu oficiile c. r. militare se voru folosi comunele de limb'a lor^u propria, ear municipiele si oficiile lor^u dupa potintia de limb'a germana.

§ 16. Limb'a oficiosa interna a oficiilor municipale si a judecatoriilor municipale e aceea, carea e si a municipiului respectivu.

In comunicatiunea presidiala de servitiu a tuturor autoritatilor si oficiilor se concede a se folosi fia-carea dintre cele trei limbi ale țierei, fara restringere.

§ 17. Limb'a oficiosa interna a celorlalte oficie si curti judecatoresti, cum si a comunicatiunei acestora oficie si curti judecatoresti intre olalta *) si cu oficiile, ce se afla din afara de marele-principatu alu Transsilvaniei, se va determinâ pe calea ordinatiunilor.

§ 18. Limb'a de invetiamentu in sc^olele populare si medie si in institutele superio^{re} de invetiamentu o defigu aceia, cari au de a ngriji pentru sustinerea sc^olelor respective si a institutelor superio^{re} de invetiamentu.

§ 19. Matriculele ecclesiastice se voru portâ intr'un'a din cele trei limbi, care suntu dechiarate in §. 1. de egal^u indreptalte.

Altmintre le sta in voia confessiunilor singulare a determinâ spre acestu scopu in contielegere cu Regiulu Guberniu si alta limba.

§ 20. T^ote legile țierei, care stau in contradicere cu aceste determinatiuni, suntu desfiintate si sc^ose din activitate.

§ 21. Poterea obligat^ore a acestei legi intra in activitate fara amânare.

Cu aceste siedinti'a se ncheia, dupace diet'a prin radicarea tuturor membrilor sei a manifestatu priimirea unanimă a legi. Siedinti'a urmat^ore va fi joi in (19 Sept./1 Oct.); la ordinea dilei e proiectulu de lege pentru inarticularea diplomei din 20 Oct. 1860 si a patentei din 26 Februaru 1861.

Siedinti'a XXXVIII.

In v^ota Joi 19 Septembrie (1 Octob^{re}) 1863.

Dupa cetirea protocolului, Rannicher câ referinte alu comisiunei insarcinate cu elaborarea unui proiectu de lege pentru inarticularea diplomei din 20 Oct. 1860 si a patentei din 26 Februaru 1861 o upa tribun'a, si in cuventu lungu deduce in siru istoricu fasele, prin care a trecut^u Tranni'a dela nefericita bataia dela Mohács din anulu 1526, unde Ungari'a si-a perdutu regele si regatul, pâna la tempurile mai din urma; apoi pogorându-se specialminte la diet'a Trannici si documentându, ca aceea in realitate a primitu diplom'a si patent'a si ca acumu resta numai partea formala pentru de a fi deplinitu actulu acest'a de cea mai grava importantia, recomanda inarticularea câtu mai curendu a acestor^u doue mari acte de statu, câ asiâ sal'a acest'a istorica, in carea s'a decretatu trecerea Trannici sub scutul Austriei si in carea s'a primitu sanctiunea pragmatica, bas'a unitatii imperiului austriacu, sa fia de nou mart^ore unei festivitati, ce face epoca in vietii Trannici. Apoi cetesce proiectulu de lege alu comisiunei respective, precumu si

*) Citesce: între sine!

diplom'a si patent'a in limb'a germana; asemenea Lászlófy in limb'a magiara si Puscaru in limb'a româna.

Testulu romanescu alu proiectului e urmatoriulu:

Proiectu

pentru legea de inarticulare privit^ore la priimirea ambelor diplome imperatesci din 20 Octob^{re} 1860 si din 26 Februaru 1861 in cartea de legi a marelui Principatu alu Transsilvaniei.

Noi Franciscu Iosifu Anteiulu,

din gratia lui Dumnedieu Imperatu alu Austriei, Rege apostolicu alu Ungariei si alu Boemiei, Rege alu Lombardiei si alu Venetiei, alu Dalmatiei, Croatiei, Slayoniei, Galitiei, Lodomeriei si Iliriei, Rege alu Ierusalimului etc. etc. Archiduce alu Austriei, Mare Duce alu Toscaniei si alu Cracoviei; Duce alu Lotaringiei, alu Salisburgului, Stiriei, Carintiei, Carniolei si alu Bucovinei; mare Principe alu Transsilvaniei; Marchione alu Moraviei; Duce alu Silesiei superio^{re} si inferio^{re}, alu Modenei, Parmei, Placentiei si Guastalei, alu Ausvitiei si Zatorului, alu Tesinei, Friaulei, Ragusei si Zarei; comite principatu alu Habsburgului si alu Tirolului, alu Chiburgului, Goritiei si Gradiscei; Comite alu Secuilor; Principe de Trientu si Brixen; Marchione alu Lausitiei superio^{re} si inferio^{re} si alu Istriei; Comite de Hohenembs si Feldkirch, Brengtia, Sonnenberg etc. etc. Domnu de Triestu, Cataro si in Marchionatul Vendicu; Mare Voivodu alu Voivodinei Serbiei etc etc.

facemu prin acest'a de scire si cunoscutu:

Representantii iubitului Nostru mare Principatu alu Transsilvaniei conchiamati prin regesculu Nostru rescriptu din 21 Aprile 1863 pre 1 Iuliu alu acelui anu in liber'a N^ostra cetate regesca Sabiu si adunati acolo in dieta, Ne au substeriutu pe cale constitutiunala unu articulu de lege privitoriu la priimirea Diplomei N^ostre imperatesci din 20 Octob^{re} 1860 si a legi fundamentale din 26 Februaru 1861 estradate asemenea in form'a unei diplome imperatesci in legile țierei marelui Principatu alu Transsilvaniei pro l^onga proa umilit'a lor^u rogaminte depusa in representatiunea lor^u din . . . pentru ca sa d^ou acestui articulu pregrati^os'a N^ostr'a acceptare, confirmare si sanctiune.

Cuprinsulu acestui articulu de lege este urmatoriulu:

Articulu de lege

despre priimirea ambelor Diplome imperatesci din 20 Octob^{re} 1860 si din 26 Februaru 1861 in legile țierii marelui Principatu alu Transsilvaniei.

Dupa ce Sacratism'a Sea Maiestate cesaro-regesca apostolica prin preagrati^osulu Rescriptu din 15 Juniu 1863 Diplom'a imperatesca din 20 Octob^{re} 1860 estradata in t^ote trei limbi ale țierei si Legea fundamentala din 26 Februaru 1861 despre representatiunea imperiului estradata asemenea câ diploma imperatesca le-a impertasitu Dietei si o a provocatu pe aceeasi, câ se tr^eca ambele aceste documente intre legile țierei in testulu autenticu si in cele trei limbi ale țierei;

dupace in urmarea acestor'a Representantii marelui Principatu alu Transsilvani adunati in dieta, intru multimi^orea recunoscere a binevoit^orelor^u si preagrati^oselor^u scopuri ale Maiestatii Sele indireptate spre statorirea unei ordini constitutiunale de statu, care se manifesta atatu in restaurarea constitutiunei transsilvane, câtu si in darea constitutiunei imperiale pentru t^ote pop^orele si tierile intregi monarchii, in preamilit'a lor^u adresa din 21 Augustu 1863 si descoperira vointi'a de a implini provocarea emanata de câtra Maiestatea Sea pentru câ sa tr^eca ambele diplome in legile țierei in modu câ acel'a, incâtu diet'a sa compuna despre acest'a unu articulu de lege anumitu si sa-lu supuna Maiestatii Sele cesaro-regesci apostolice spre preagrati^os'a sanctiune;

dupace in fine Sacratism'a Sea Maiestate prin preagrati^osulu Rescriptu din 5 Septembrie 1863 in acest'a vointia a binevoitu a ved^e cu complacere sincera unu documentu innoitu alu neclatitei credintie si alipiri câtra glorios'a si august'a Casa domnit^ore, cum si câtra traditiunile acelui trecut^u, intru care stramosii au recunoscutu cu multiamita si au marturisitu pe fatia deplin'a val^ore a legamintii Transsilvaniei statorite prin sanctiunea pragmatica cu celelalte regate si tieri ale intregi monarchii;

Se decide cu invoi^{re} bucur^osa, tare si nerevocav^ore, câ ambele adesea memorate diplome imperatesci din 20 Octob^{re} 1860 si din 26 Februaru 1861 sa se ia si sa se petreca in legile țierei marelui Principatu alu Transsilvaniei din cuventu in cuventu, precumu urmeza:

(Urm^eza: 1) diplom'a din 20 Octob^{re}

1860, 2) patentă din 26 Februarie 1861; 3) Legea fundamentală despre reprezentarea imperiului).

Acăsta prea umilită rogaminte a credincioșilor Noștri reprezentanți ai iubitelui Nostru mare Principatu alu Transsilvaniei adunați în dieta priimindu-o. Noi cu complacere, damu articolului de lege trecut mai susu intru totu cuprinsulu lui, cesareo-regesc'a și domnesc'a. Noștra acceptare, confirmare și sancțiune, eara pre memoratiilor credincioși reprezentanți ai acelei lieri îi asigurăm, cumca acestu articolu petrecutu prin acest'a în Cartea de legi a marelui Principatu alu Transsilvaniei lu vomu face că sa fia observatu prin toti ai Noștrii credincioși, intocma precum Noi pe același în puterea acestui documentu alu Nostru de acum lu acceptăm, ratificăm, incuviințăm și confirmăm.

Datu-s'a

B. r. de S i a g u n ' a (de pe tribuna). Înalta casa! Cu mai multe privilegii m'amu descoperitu eu în privința aceluor două diplome imperatesci, pentru înarticulară caror'a comisiunea ad hoc au asternutu înaltei case unu proiectu de lege.

Descoperirile mele în privința acest'a facute sunt, cunoscute nu numai în patria noastră, ci și mai departe afară de patrie; ele au eșut în broșuri și mai în toate gazetele, ale patriei noastre și ale monarhiei întregi. Eu și astăzi sumu petrunsu de aceea, ca convingerile mele cele de până acum despre cele două diplome imperatesci imi facu convingere nouă patriotică și morală, că sa me dechiaru și cu acestu privilegiu, ca lu sunt pentru ele și dorescu înarticulară lor cu aceea, că aceste măsuri sa rămăna pentru toti timpii în vigoarea lor cea genuină. Eu sumu petrunsu, cumca diplomele acestea și măsurile cele ce sunt depuse în ele sunt urmări naturale ale dezvoltării vieții noastre sociale, și de statu. Eu sumu din sufletu pentru eștuiră hotăririlor aceluora, care Mai. Sa Imperatulu nostru le au depusu în aceste două hărții ale Sale, pentru că conșinsu sumu și despre aceea, ca numai și numai pre lângă moralitatea cuprinselor în aceste două diplome putemu fi fericiți noi și posteritatea noastră.

Amu gresi domnilor, cându de barometrulu afacerilor noastre legislatoril amu luă de direpțiune barometrulu timpiloru de mai înainte. Vedemu, ca firea în totu anul isi face decursulu seu prin cele 4 părți ale anului. — Într'o parte se rennoiesce, în cealaltă se dezvoltă, în a treia vine la maturitate, în a 4-a începe a apune.

Intocmai asiă este și cu curgerile lucrurilor politice; lucrările lumesci și omenești au unu începutu, au unu timpu de dezvoltare, au unu timpu de maturitate, și apoi urmădia în sfârșitu timpul apuneri.

Acest'a după parerea mea, Domnilor! se pôte observă, se pôte pipăi și în viața popórelor.

De nu aru fi asiă, precum dicu, atunci nu amu vedé felurimea cugetelor, institutiunilor, legilor; atunci amu avé intocmai numai și numai o carte de legi, precum avemu o carte de viață — sfânta scriptura. Noi suntemu, domnilor, la începutulu unei vieți noue politice și patriotice față cu împregiurarile de mai înainte. Suntemu în stadiulu acelu, că sa se rennoiesca edificulu constituționalu celu vechiu alu patriei, pentru ca sumu conșinsu, ca deca nu se va renou edificulu acelu, ci se va lasă în starea lui cea de mainainte, atunci nu se va puté sustiené.

Oare nu este o moralitate de celu mai mare pretiu în diplomele aceste imperatesci, cându tocmai în ele vedemu nisce puteri noue sanatoase, care rennoiescu și ne asigura constituțiunea patriei intru unu chipu, că sa nu se nimicéscă.

Șciu pré bine, Domnilor! ca vor fi și de aceia, cari voru avé nisce banueli în privința cuprinsului acestoru două diplome imperatesci; banueli că acelea, c'a adeca și mai mult se va cere din constituțiunea patriei de mainainte, decumu este astăzi cuprinsulu diplomelor acestor'a.

Eu nici de cum nu potu sa dau man'a cu unii că acestia, cari asemenea banueli au; pentru ca cetindu și iarasi cetindu eu diplomele a acestea amu gasitu, ca cuprinsulu lor este precisu, chiaru, liberalu constituționalminte, asiă în catu nu lasa locu la banueli, și nu lasa locu pentru nisce talmaciri stengace.

În sfârșitu domnilor! marturisescu, ca pôte avé și un'a și alta diploma vr'o imperfecțiune; însă de aci aru fi unu lucru gresitu a aduce nisce banueli nefundate, nisce banueli, care numai suspiciuni netemeinice aru avé de basa.

Concedu, Domnilor! ca în diplomele acestea ceva imperfectu se afla. Cum sa nu se afle, Domnilor? ! cându ce e perfectu ce au facutu mân'a omenească? Eu asiă dice din viața me practică, ca aceea, ce aru fi în diplomele acestea imperfectu, prin o vi-

ata patriotică, morală și inteléptă lesnă se pôte face perfectă. Dela popórele de sub sceptrulu Mai. Sele atarna aceea, că cuprinsulu celu precisu, liberalu moralu, și constituționalu din aces e diplome, sa fia pentru popórele Sale o binecuvântare obstesca. Apoi, Domnilor! este și o medicina de a se ingradi în contr'a vreei primesdii constituționale? Suntu moduri, cumu o țiera constituțională sasi sustiana drepturle sale constituționale, și adeca prin reprezentanții sei maturi în știință și cunoscință politică, prin o cutezare morală a reprezentanților sei adunați în legislațiune. Nu șcim încă nici o țiera constituțională, unde reprezentanții poporului nu aru fi interpelatu pre unulu său altulu din ministrii, ca de ce cutéza elu sa faca ordinațiuni în contr'a cutărei său cutărei legi?

Cu banueli, Domnilor! nu ispravesce nime nimic'a, dar ispravesce cu știința, ispravesce cu cutezare morală. Pentru aceea dicu ca noi avemu astăzi, și vomu avé și pe viitoriu, necesitate a ne ingradi pentru sustienerea legiloru positive constituționale ale patriei și de vomu vedé, ca unu ministru, unu cancelarulu alicu nu se porta după legile positive, atunci la dieta lu vomu interpelă, că sa se dechiaru, cumu întielege ministrulu său cancelarulu alicu cutare și cutare lege, cându densulu au datu după parerea noastră o ordinațiune, care vatema legea pesitiva.

Me ducu mai departe. Ce obiecte voru fi acelea la senatulu imperialu, la care vomu luă parte și noi, că Ardeleni, — le șcim acelea.

Vomu fi acolo, și dacă vomu vedé, ca Cancelarululu alicu transsilvanu său altu Ministru face măsuri spre vatamearea legiloru fundamentali, care vremu sa le înarticulăm acumu, — lu vomu provocă, sa ne spuna, pe ce basa pôte sa faca unele măsuri său ordinațiuni că acestea.

De unde urmăza, ca cu banueli nu ispravesce nime nimic'u pre terenulu politicu, dar' ispravesce cu știința, ispravesce cu cutezarea morală.

Acesti'a suntu, Domnilor! aperiții unei vieți constituționale.

Banuelile suntu nisce arme, care se întorc asupra aceluor'a, dela care provinu. Acestea lasându înainte, me dechiaru pentru proiectulu de lege adusu înainte din partea comisiunei ad hoc spre înarticulară acestoru două diplome, adaugendu numai atât, ca corpulu acest'a legislativu, de și tineru în form'a sea, aru aretă și dovedí o judecată, care iar' aduce o vază pré mare, cându proiectulu aflatoriu la ordinea dilei unanimu s'aru priimí. (Bravo!) (Va urmă.)

Sabiu 21 Septembrie 1863.

Politic'a esterióra de o cam data e foarte stérpa; căci sosirea deputatiunei mexicané la Viena și continuarea calatoriei ei la Triestu spre a oferí Archiduculu Ferdinand Maximilian coron'a imperatească din Mexico, apoi unele loviri între Poloni și Rusi, în fine deschiderea senatulu imperialu din Dani'a, — eata în câteva cuvinte mai toate punctele ei cardinale. În politic'a interióra afara de serbatórea Tirolulu spre aducerea aminte de trecerea lui sub Austri'a acumă 500 de ani, serbatóre la carea ia parte însuși Maiestatea Sea Imperatulu, obiectulu multu precumpanitoriu alu dilei este acceptarea deputatiloru transsilvani la senatulu imperialu.

Principatele romane unite.

Dup'o depesia telegrafică a Gaz. Tranniei faim'a despre încercarea unui asasinatu asupra lui Gr. Sturz'a, care noi dela începutu o comunicaseram cu tota rezerv'a, se demintiesc că falsă. După alta depesia teritoriulu romanescu s'au încalcatu de Austriaci la Turnu Severinu. Comandatulu de tunari a debarcatu 20 de feciori spre a scóte din prinsóre doi (corabieri) austriaci, cari în stare de betia desiertara două puscaturi de pistóle asupra politicii: Fura arestatu.

Varietati și noutati de di.

(Filantropia). Maiestatea Sea Imperatés'a Carolin'a august'a a daruitu pe sém'a celoru lipsiti din Ungari'a 10,000 fiorini.

(Necrologu.) Dimitriu Trombitasiu de Betlénu, fiulu celu mai teneru alu P. Protopopu gr. or. din M.-Osiorheiu, Partenie Trombitasiu, reposă în Viena în 13/25 Septembrie. 1863 în anul alu 22-lea alu vieții sele, o lovitură cu atât mai grea pentru nefericitulu parinte, căci din cei 3 fii plini de speranță, ce-i erau mangăerea bătrănetiei și veduviei, acest'a este alu doilea ce i-lu rapescó morțea. Ii urămu din sufletu: fia-i țierăna usióra!